

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК II

Рівне – 2014

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. II / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2014. – 120 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 25 лютого 2014 р.)

Рецензент:

ШАНЮК В.І., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет водного господарства і природокористування).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

РОМАНИШИНА Н.В., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

ЗМІСТ

БЕЗНОСКО ЮЛІЯ Детективний сюжет у романах Євгенії Кононенко «Імітація» та «Зрада».....	7
ЄВГЕЙЧУК ОЛЕНА Вивчення художнього твору в контексті творчості письменника як складова навчально-методичної системи	12
КОСТЮКОВИЧ ЯНА Експресіоністична модель творчості Осипа Турянського: автобіографічна повість «Поза межами болю. Картина з безодні»	15
КОШИНСЬКА ТЕТЯНА Авторська модель героя у романі В. Винниченка «Лепрозорій».....	19
КУТІНОВА МАРІЯ Дискурс містичного у повісті «Віки плывуть над Києвом» Антона Нивинського	25
МАЙДАНЕЦЬ ОЛЬГА Осмилення традиційної культури у романі Марії Матіос «Солодка Даруся»	29
МИСЮК ОЛЬГА Сучасна дитяча література у просторі Інтернету	34
МІНІЧ ОЛЬГА Своєрідність любовних історій у прозі Люко Дашвар	39
ОЛЕКСЮК АНТОНІНА Місто Рівне: концептуалізація топосу на літературній мапі («Рівне / Ровно (стіна): нібито роман» (2001) Олександра Ірванця).....	42
ПАНАЩУК ІРИНА Репрезентація національних характерів у романі Івана Нечуя-Левицького «Князь Ієремія Вишневецький».....	46
ПАРХУТА ЮЛІЯ Інтеграція навчального процесу як дидактична умова підвищення якості освіти школярів	50
ПАХНЮК КАТЕРИНА Інваріанти постаті жінки-матері у творах Володимира Винниченка (на основі драми «Чорна Пантера і Білий Ведмідь» та роману «Записки Кирпатого Мефістофеля»)	53
ПИЛИПЧУК ОЛЕНА Родинні драми у романі Люко Дашвар «Мати все»	58

РАДЧИК МАРИНА	
Незавершені «Вальдшнепи» М. Хвильового як генератор нових культурних смислів: повість «Аглая» А. Сокола та художній фільм «Вальдшнепи» (режисер О. Муратов)	61
РЕГРУТ ПАВЛО	
Роздвоєння особистості у психологічних студіях Миколи Хвильового та Михайла Коцюбинського	66
РОЗГОН КАТЕРИНА	
Психоаналітичні ідеї в літературі високого модернізму 1920-х років (повість «Смерть» Б. Антоненка-Давидовича)	72
РОЗЕМБОВСЬКА ЯНІНА	
Минуле крізь призму приватного досвіду (роман Володимира Лиса «Століття Якова»)	77
СОЗОНІК МАРІЯ	
«День гніву» Юрія Косача: літературна версія воєнного роману	82
СТРАВІНСЬКА ОКСАНА	
Вивчення творчості І. Нечуя-Левицького в школі як методична проблема	88
ТКАЧУК ВАЛЕРІЯ	
Постать інтелігента в контексті естетичних пошуків української модерної літератури	91
ШОСТАК ОЛЬГА	
Новела Івана Франка «Сойчине крило» – твір про еміграцію й декадента	96
ЯКОВЛЕВА ОЛЕКСАНДРА	
Новела Тані Малярчук «Жінка і її риба» крізь призму «Закону Борхеса».....	105
<i>Шевченківський конкурс студентських наукових робіт</i>	
ПАХНЮК КАТЕРИНА	
Постать жінки-матері у творах Тараса Шевченка.....	109
САЙКО ОЛЕНА	
Бунтівник як героїчна модель Тараса Шевченка («Гайдамаки») та Михайла Коцюбинського («Дорогою ціною»).....	113
ЯРОШ ТЕТЯНА	
Жанр псалмів у поетичних доробках Тараса Шевченка та Петра Карманського	117

CONTENTS

BEZNOSKO JULIJA Detective devieces in plot of the novels <i>Imitatzija (Imitation)</i> and <i>Zrada (Betrayal)</i> by Yevgeniya Kononenko	7
YEVHEICHUK OLENA Context of Writer's Creative Works in Teaching of Fiction to Be an Element of Methodical System	12
KOSTYUKOVYCH JANA Expressionistic Mode of Osyp Turyanskyi's Writings: Autobiographical Narrative in <i>Poza mezhamy bolyu. Kartyna z bezodn'i</i> (<i>Out of pain limits. Painting from a Abyss</i>)	15
KOSHYNSKA TETYANA Author Model of Hero in Novel <i>Leprosarium</i> by Volodymyr Vynnychenko	19
KUTINOWA MARIYA Discourse of mystique in romance <i>Wiky plywut nad Kyiv'om</i> (<i>Ages to be passing beyond Kyiv</i>) by Antyn Nyvynskyi	25
MAIDANETS OLGA An Idea of Traditional Culture in Novel <i>Solodka Darusya (Sweet Darusya)</i> of Mariya Matios	29
MYSYUK OLGA Contemporary Children Literature in Internet Media.....	34
MINICH OLGA Original Elements in Love Stories of Lyuko Dashwar's Prose.....	39
OLEXYUK ANTONINA Rivne a Town: to Write down a Concept Having Got from the Topos on Literary Map	42
PANASCHUK IRYNA Representation of Nation Characters in Novel <i>Jeremiah Vyshnevezkyi the Prince</i> by Ivan Nechui-Levytskyi	46
PARCHUTA JULIYA Integration in Teaching Process as Didactic Basis to Rise Level of Pupil Education.....	50
PAKHNIUK KATHERYNA Invariants of a Mother-figure in Volodymyr Vynnychenko's Writings	53
PYLYPCHUK OLENA Family Conflicts in Novel <i>To be Possessed Everything</i> by Lyuko Dashwar.....	58

RADCHYK MARYNA

Unfinished Novel *Valdshnepy (Woodcocks)* by M. Hvylovyyi to Be a Generator of New Cultural Senses: Tale *Aglaya* by A. Sokhola and Film *Valdshnepy (Woodcocks)* by Producer O. Muratov..... 61

REHRUT PAVLO

An Idea of Split Personality in Psychological Fiction of Mychola Hkvylovyyi and of Mychailo Kotsyubynskyi..... 66

ROZGON KATHERYNA

Psychoanalytic Theses in Fiction of High Modernism in 1920-th Years (Tale *Smert' (Death)* by B. Antonenko-Davydovych)..... 72

ROZEMBOVSKA IANNINA

Past in the Light of Personal Experience (Novel *Stolittya Yakova (The Century of Jacob)* by Volodymir Lys) 77

SOZONIK MARIA

Den Hniwu (Dies Irae) by Yuriy Khosach as fiction version of battle novel..... 82

STRAWINSKA OXANA

Problem with Methods in School Teaching of Creative Works by I. Nechui-Levytskyi..... 88

TKHACHUK VALERIYA

Figure of Intellectual in Context of Aesthetics Tendencies of the Ukrainian Contemporary Literature..... 91

SHOSTAK OLGA

Short Story *Soichyne Khrylo (Jay Wing)* by Iwan Franko Is an Writing about Emigration and Figure of Decadent..... 96

YAKOVLEVA OLEXANDRA

Short Story *Zhinka ta jiji ryba (Woman and Her Fish)* by Tanya Malyarchuk in Prism of *Rule of Borges*..... 105

Contest of Student Study Dedicated to Anniversary of Taras Shevchenko's Birth

PAKHNYUK KATHERINE

Mother-figure in Shevchenko's Writings..... 109

SAIKO OLENA

Rebel as Hero Mode in Texts *Hajdamaky (Insurgents)* by Shevchenko and *Dorohoyu Tsinoyu (It Costs Dear)* by Mychailo Kotsyubynskyi..... 113

YAROSH TETYANA

Genre of Psalms in Poetry be Taras Shevchenko and Petro Karmanskyi..... 117

Олександра Яковлева

Науковий керівник – канд. філол. наук Бестюк І.А.

НОВЕЛА ТАНІ МАЛЯРЧУК «ЖІНКА І ЇЇ РИБА» КРІЗЬ ПРИЗМУ «ЗАКОНУ БОРХЕСА»

У фокусі статті, присвяченій міфопоетичній прозі Тані Малярчук, – інтерпретація новели «Жінка і її риба» крізь призму «закону Борхеса» (нерозрізнення вигаданого й реального): конфлікт шлюбної історії розв’язується у сюрреалістичній площині.

Ключові слова: міфопоетика, сюрреалізм, символ риби, новела.

*The author focuses on an interpretation of the story **Zhinka ta jiji ryba (Woman and Her Fish)** due the Rule of Borges, which is not to distinguish imaginary and real. Marital conflict in it is solved by surrealist devices. The story is example of myth-poetical prose of Tanya Malyarchuk.*

Key words: myth-poetics, surrealism, symbol of the fish, short story.

Володимир Даниленко зараховує Таню Малярчук до «першого літературного покоління ХХІ ст.», – плеяди молодих митців, що дебютували в українській літературі «новими панєвропейськими темами» [4, 132], адже, народжені 1983 – 1986 роках, «стали першим повноцінним поколінням, яке не зазнало масового гіпнозу комуністичної ідеології» [4, 132]. У розбудові національного літературного дискурсу авторка робить ставку на архаїку, міф, інтерес до колективного несвідомого, при цьому відверто натякаючи на сюжети попередніх епох. Відтак, поява повісті «Згори вниз. Книги страхів» та циклу новел «Звірослов» формують літературне амплуа Тані Малярчук як «екзальтованої казкарки» [10, 229] та «місіонерки візій» [2, 83]. Оскільки «Згори вниз» презентує версію *постмодерного неоміфологізму* (авторка переосмислює міф Гуцулії, знаковий у літературі раннього модернізму), а «Звірослов» – версію *постмодерного небароко* (з огляду на появу цього жанру в Середньовіччі [3]).

Водночас ці твори актуалізують культурний діалог зі світовою літературою, зокрема з творчістю аргентинського письменника, ідейного натхненника українського постмодерного дискурсу, Хорхе Луїса Борхеса: поетика повісті «Згори вниз. Книга страхів» Т. Малярчук виказує риси борхесівського оповідання «Сад стежинок, що розбігаються», а цикл новел «Звірослов» корелює з його бестіарієм під назвою «Книга вигаданих створінь».

Реноме постмодерної української літератури як постборхесівської сформували автори часопису «Плерома» (проект «Повернення деміургів»): Його впливи простежуються у творчості В. Єшкілева, Ю. Андруховича, Т. Прохаська, В. Медвідя, інших [8, 34]. Знаковою для національного дискурсу стала концепція літератури як «вселенської бібліотеки», а також – ідея паралельних реальностей, багатосвіття, в яких події відбуваються паралельно й одночасно, що осмислена в оповіданні «Сад стежинок, що

розбігаються» (1944). У повісті «Згори вниз» архетипний образ світової гори символізує свідомість головної героїні. Ідентифікація її розгортається у зворотному напрямі – «згори вниз», що вказує на вектор руху у глибини несвідомого, до інстинктивно-тваринного начала (у фінальній сцені герої відчули себе вовками). Пошук самості відбувається як проживання альтернативних історій на різних рівнях часо-просторових континуумів, що розгортаються одночасно й паралельно: система персонажів (Франьо, вуйна Миця, вуйна Ціня, Варка, Іван) – це психопроєкції свідомості головної героїні-оповідачки.

У художній фактурі її творів задіяна естетика сюрреалізму (онейрична парадигма, символіка фотографій, магічно-містичні вірування) та міфопоетичні моделі (архетип Світової гори, мотив метаморфози, аніمالістична символіка, язичницькі вірування), на що звернули увагу сучасні літературознавці: В. Даниленко, Я. Голобородько, Р. Харчук, О. Поліщук та ін. У пропонованій статті ставимо за мету проаналізувати новелу Тані Малярчук з книжки «Згори вниз» – «Жінка і її риба», з огляду на її постмодерно-борхесівську культурну кодованість (синтез міфопоетики й сюрреалізму).

«Закон Борхеса» – закон нерозрізнення вигаданого й реального [9] – характерний прозі Тані Малярчук, зокрема й поетиці новели «Жінка і її риба». В основі «реального» виміру – конфлікт «чоловічого» і «жіночого» – тривіальна історія про нещасливий шлюб: чоловік-моряк Микола зраджує дружині Ларисі. «Вигаданий» – пов'язаний із символом риби, який тут набуває неоднозначних трактувань (жіноче єство, жертва, нав'язлива ідея, інтуїтивний психопотенціал тощо), і міфопоетикою вікна як знаку виходу в інший часопростір (за В.Топоровим). Драматичний конфлікт шлюбної історії розв'язується у сюрреалістичній площині, – уможлиблює таку трансформацію наратологічна позиція дитини: світ постає як казка, адже оповідач – донька головної героїні Лариси.

Аксіологія твору зав'язана на екзистенції любові, про що свідчить іронічно-інфантильний початок новели, – зав'язка: «Її чоловік любить ловити рибу, а її не любить. Її звати Лариса. Їй п'ятдесят років, вона товста, як бочка з пивом, в неї коротке, зіпсуте хімічними завивками рідесеньке волосся, вона товста, як бочка з пивом, її звати Лариса, її чоловіка звати Микола, і деколи Лариса не знає, чи Микола ще живий» [7, 214]. Неспівмірність «чоловічого» і «жіночого», що обумовлена втратою любові, передана за допомогою такої символічної пари, як «земля» / «вода». Причому авторка зміщує усталену міфологічну асоціацію «жінка» / «вода», – у новелі з водою як уособленням семантики пошуку, мінливої стихії, непостійного начала ототожнюється чоловічий психосвіт, фіксується його опірність до стабільності обивательського способу буття: «Тут, серед любові, достатку і затишку йому просто бракувало води. /.../ Микола п'є горілку так часто і так багато, що здавалося, – сам хоче стати водою. Або озером, або річкою, або морем, або океаном. *Тільки аби не стати землею*» [7, 217] [курсив наш – О. Я.]. Міфосимвол землі залучено до типізації

Лариси: «Вона ненавидить рибу, а через них ненавидить воду по-всякому: озера, річки, моря і океани. Вона любить тільки теплу воду з крана і калюжі після дощу, бо в них водяться пуголовки жаб. Вона любить жаб. Вона ненавидить рибу» [7, 215]. Жінка «ненавидить рибу», бо риба асоціюється з травматичним досвідом втечі чоловіка, болем втрати, ревностями, сугерує страх відкритого простору, – уявного й непевного, на відміну від її чітко локалізованого.

У новелі «Жінка і її риба» художньо реалізовані літературознавчо-феміністичні міркування Тані Малярчук, висвітлені у її статті «Жінка, яка пише / Жінка, яка мовчить». Вступаючи у діалог із В.Вулф, письменниця так окреслює жіночий «світ»: «В ньому існують такі небезпечні суто жіночі альянси, як *єднання, назавжди і я тебе кохаю*. Жінки схильні вважати свої почуття справжніми і переконані, що решта людей почувають якщо не так само, то принаймні подібно. Тут зароджується статевий конфлікт: рано чи пізно виявляється, що жінка просто надміру заповнена почуттями, які в реальному світі заведено називати "іграми двох"» [6, 30] [курсив Т. Малярчук – О.Я.].

Семантику заголовку «Жінка і її риба» можемо трактувати міфологемно, – жінка і «її доля», – артикуляція фемінного психосвіту (любов, ревності, гнів). Авторське інакомовлення обумовлене обігруванням міфосимволу риби як таємного знаку, тому окремі епізоди постають як своєрідні *шифрограми*. (1) Риба як символ жертви, – власне відкупної жертви чоловіка, яку не приймає жінка: Микола після тривалих подорожей «в пам'ять» про любов до Лариси приносить їй велику рибу, однак жінка її мовчки викидає у вікно. (2) Неможливість у примиренні «світів», налагодженні компромісів, прочитується в епізоді з акваріумними рибками, які Микола двічі приносив до їхнього з Ларисою помешкання, проте ті не приживались. Так Микола намагався поєднати шлюбне життя і свою любов до моря. (3) Спостереження наратора за тим, «як голодні тварини шматують рибу» [7, 215], спонукає інтерпретувати семантику риби як символічну об'єктивацію жіночого болю: коли чоловік укотре покинув жінку, вона купила рибу, зварила її і згодувала «вуличним котам і собакам» [7, 215]. (4) Новела завершується іронічною ідентифікацією чоловіка з упійманою рибою: Миколині втечі в алкоголь були не тільки втечами від шлюбної рутини, а й від дійсності, тому він «упійманий» в тенета руйнівного зла (чортом), а не любовної опіки. Приречений і мовчазний жіночий образ фінального епізоду: «Лариса мовчить, бо вже не має за чим шкодувати. Їй 50 років. Назавтра вона вже буде старою. Назавтра любові не залишиться» [7, 219], – іронічно-сумний доказ здійсненого під час їхнього весілля ритуалу: «підкинутий» «один черевик, зовсім білий», що не мав пари [7, 216]. Так магічно-містичні уявлення мотивують кризу у стосунках.

Символ риби увиразнює філософський підтекст твору, його притчеву суть: риба тут функціонує як «символ глибинного внутрішнього життя, схованого під поверхнею речей» [5, 430]. У такому разі аналізована новела Т. Малярчук контекстуально близька з іншими знаковими творами ХХ ст., у

яких риба виступає ідентифікатором як сюрреалістичного, так і фемінного: прозою Е. Андіївської, М. Кіяновської, М. Матіос, а також з романом С. Андрухович «Сьомга» та поетичною збіркою М. Савки «Тінь риби», – що накреслює нову перспективу для наступних досліджень.

Джерела:

1. Володарський Ю. Про Таню Малярчук: не можу не цитувати [Електронний ресурс] / Ю. Володарський // Режим доступу : [http:// folioua. livejournal. com/ 4594. html?thread =10738](http://folioua.livejournal.com/4594.html?thread=10738).
2. Голобородько Я. Таня Малярчук – місіонерка візій / Я. Голобородько // Слово і час. – 2010. – №2. – С. 83-89.
3. Городнюк Н. Знаки необарокової культури Валерія Шевчука: компаративні аспекти [Текст] / Н.Городнюк. – К. : Твім інтер, 2006. – 214 с.
4. Даниленко В. Лісоруб у пустелі: письменник і літературний процес / В. Даниленко. – К. : Академвидав, 2008. – 352 с.
5. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт.-сост. В.Андреева и др. – М. : ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 556 с.
6. Малярчук Т. Жінка, яка пише / Жінка, яка мовчить / Т. Малярчук // Критика. – 2009. – № 80 (червень). – С. 30.
7. Малярчук Т. Згори вниз. Книга страхів / Т. Малярчук. – Харків : Фоліо, 2007. – 220 с.
8. Повернення деміургів / Плерома 3'98. Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 1998. – 288 с.
9. Тертерян И. Человек, мир, культура в творчестве Хорхе Луиса Борхеса (1989) [Електронний ресурс] / И. Тертерян // Режим доступу: http://www.ae-lib.org.ua/texts/terterian_borges_ru.htm.
10. Харчук Р. Сучасна українська проза. Постмодерний період / Р. Харчук. – К. : Академія, 2008. – 248 с.